

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREV YAPMAKTA OLAN ÖĞRETMENLERİN ÜSTÜN YETENEK KAVRAMI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ¹

İbrahim AKAR, Şeyma ŞENGİL AKAR

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Ankara.

İlk Kayıt Tarihi: 05.05.2011

Yayına Kabul Tarihi: 27.12.2011

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Çalışmaya, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan toplam 155 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri açık uçlu anket görüşmesi yapılarak toplanmış ve alanın önde gelen bazı kuramlarıyla karşılaştırmalı olarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bulguları, ilköğretim öğretmenlerinin üstün yetenek kavramı ve üstün yetenekli öğrenciler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarına ve üstün yetenekli öğrencileri fark etme ve onları ilgili programlara aday gösterebilme konularında yeterli başarıyı sağlayamayabileceklerine işaret etmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Üstün yetenek, üstün yetenekli öğrenciler, öğretmen görüşleri.*

PRIMARY SCHOOL IN-SERVICE TEACHERS' PERCEPTIONS' OF GIFTEDNESS

Abstract

The purpose of this research study was to determine the primary school in-service teachers' perceptions' of giftedness. Totally 155 primary school in-service teachers had participated this study. Data was collected via open-ended questionnaire protocol and comparatively tried to be discussed considering some of the most common conceptions of giftedness. Findings indicated that primary school teachers' perceptions' about giftedness and their knowledge about giftedness and gifted children are inadequate for the realization and the nomination of the gifted children.

Key Words: *Giftedness, Gifted and Talented Students, Teachers' Perceptions'.*

1. Bu çalışma 18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda kısa bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

Üstün yetenekli öğrenciler özel eğitime gereksinim duyan ve farklı gereksinimleri olan öğrenciler arasında önemli bir grubu oluşturmaktadırlar. Üstün yeteneklilerin eğitimi alanında ileri düzeyde bulunan bazı ülkelerde, bu bireylerin normal düzeydeki çocuklardan farklı olarak sahip oldukları özellikler dikkate alınarak hazırlanmış olan farklılaştırılmış müfredat ve sistemler yardımı ile eğitim görmeleri sağlanmaktadır (1). Çünkü üstün yetenekli çocuklar normal programlar yolu ile sağlanamayabilecek geniş kapsamlı eğitim olanaklarına ihtiyaç duymaktadırlar (2). Söz konusu eğitim olanaklarından bu öğrencilerin faydalanabilmeleri için üstün yetenekli olarak tanılanmış olmaları beklenmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin tanınması sürecinde var olan ilk basamak aday gösterme basamağıdır. Aday gösterme ise çoğunlukla akran, ebeveyn ve öğretmenler tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Bu süreçteki en önemli roller ise bireyin farklılıkları, gelişimi ve yetenekleri bağlamında sıklıkla ebeveynlere ve öğretmenlere düşmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin aday gösterilebilmeleri ise genellikle ve öncelikle onların ebeveynleri ve/ya da öğretmenleri tarafından farkına varılmaları ile mümkün olabilmektedir.

Alan araştırmacılarına göre üstün yetenekli öğrencilerin erken ya da zamanında tanınmaması ve onlara ihtiyaç duydukları eğitim seçeneklerinin sunulmaması durumunda bu öğrencilerin yetenekleri körelebilmekte, hatta yok olabilmektedir. Aday gösterme sürecinde ise öğretmenlerin yapacakları herhangi bir hata da öğrencinin tanınmamasına ve de yeteneği doğrultusunda alabileceği desteklerden yoksun kalmasına neden olacaktır (3). Bu bağlamda erken ya da zamanında tanılama için fark etme ve aday gösterme sürecinin başlayabilmesi için ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek hakkındaki görüşleri ve onların sahip oldukları üstün yetenek tanımları (örtülü kuramlar) birincil derecede önem taşımaktadır.

1.1. Teorik Altyapı: Üstün Yetenek Kuramları

Üstün yeteneklilerin eğitimi alanında en çok kabul gördüğü düşünülen üstün yetenek kuramları arasından seçilen iki kuram, Renzulli'nin (4) Üç Halka Kuramı ve Sternberg ile Zhang'ın (5) Beşgen Kuramı, bu araştırmanın teorik altyapısını oluşturmaktadır.

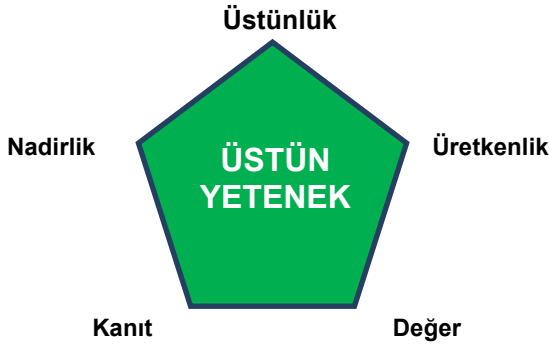
Renzulli'nin Üç Halka Kuramı: Renzulli (4), ortaya atmış olduğu üç halka kuramında üstün yeteneği; göreve bağlılık, ortalama üzeri kabiliyet ve yaratıcılık unsurlarının kesişimi olarak tanımlamaktadır (Bkz. Şekil 1). *Göreve bağlılık* basit ifadeyle başlanılan bir işi tamamlama ya da bir işi yarım bırakmama şeklinde açıklanabilmektedir. Başka bir ifadeyle göreve bağlılık, motivasyon sahibi olmak ya da motive olmak anlamlarını da taşıyabilmektedir. *Ortalama üzeri kabiliyet* bu kuram içerisinde hem genel kabiliyetleri hem de belirgin kabiliyetleri açıklamak ve aralarında ayırım yapabilmek için kullanılmıştır. Ortalama üzeri kabiliyet, herhangi bir alanda

ortalamanın üzerinde bir potansiyele sahip olmak şeklinde tanımlanabilir. *Yaratıcılık* ise düşüncede esneklik, akıcılık ve özgünlük; deneyimlere açık olmak, durumlara karşı hassaslık ve risk alabilme gibi birtakım kavramların birleşiminden oluşmaktadır.

Şekil 1. Renzulli'nin Üç Halka Kuramı'nın Şematik Gösterimi

Sternberg ve Zhang'ın Beşgen Kuramı: Sternberg ve Zhang (5), ortaya atmış oldukları beşgen kuramında üstün yeteneğin beş bileşenden meydana geldiğini ileri sürmektedirler (Bkz. Şekil 2) . Bu bileşenlerden ilki *üstünlük* kriteridir ve herhangi bir ya da daha fazla alanda akranlarına göre daha iyi performans gösterme olarak açıklanabilmektedir. İkinci bileşen ise *nadirlik* kriteridir ve sahip olunan yeteneğin akranlar içerisinde çok nadir olması olarak ifade edilebilmektedir. Üçüncü bileşen ise *üretkenlik* kriteridir ve üstün yetenekli olunan alanın üretkenliğe açık olması anlamına gelmektedir. Bir diğer bileşen de *kanıt* kriteridir ve üstün yetenekli kabul edilebilmek için bunun testlerle ya da ürünlerle kanıtlanması gerekir şeklinde açıklanabilmektedir. Son bileşen ise *değer* kriteridir ve üstün yeteneğin toplum tarafından değerli görülmesi anlamını taşımaktadır. Bu kuramda belirtilmiş olan beş kriterin hepsini birden karşılayan bireyler üstün yetenekli bireyler olarak tanımlanmaktadırlar.

Şekil 2. Sternberg ve Zhang'ın Beşgen Kuramı'nın Şematik Gösterimi

1.2. Üstün Yetenek Kavramı Üzerine Öğretmenlerin Görüşleri Hakkında Yapılmış Olan Bazı Araştırmalar ve Bu Araştırmalardan Elde Edilmiş Olan Bulgular

Uluslararası alan yazında öğretmenlerin üstün yetenek ve üstün yetenekli öğrenciler hakkındaki görüşleri üzerine yapılmış olan çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Ulusal alan yazındaki araştırmaların ise sayısal olarak azlığı dikkat çekmektedir. Bu bölümde uluslararası ve ulusal alan yazında yer alan bazı araştırmaların bulguları ve sonuçları verilmiştir.

Schack ve Starko'nun (6) farklı branşlardan öğretmenlerle yapmış oldukları bir araştırmada (n=308) sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli olmayı çoğunlukla derslerde iyi olabilme ile özdeşleştirdikleri bulunmuştur. Aynı araştırmaya katılan diğer öğretmenler ise genel olarak üstün yetenekli olmanın bileşenlerini iyi notlar, motivasyon ve sınıf içi performans olarak belirlemişlerdir. Rohrer (7) de benzer sonuçlara ulaşmış ve sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli olmayı, derslerde iyi olabilme ile özdeşleştirdiklerini bulmuştur. Araştırmasına katılan öğretmenlere göre üstün yetenekli öğrenci akranları ile kıyaslandığında olağanüstü akademik kabiliyet ve öğrenmede daha fazla yoğunluk gösteren öğrenci olarak tanımlanmaktadır. Clark'ın (8) yapmış olduğu farklı bir araştırmanın bulguları da, ilginç bir bulgu olarak, çoğu öğretmenlerin bütün öğrencilerin üstün yetenekli olduklarına inanmakta olduklarını göstermiştir.

Gökdere ve Ayvacı'nın (9) sınıf öğretmenleriyle yapmış olduğu bir araştırmanın bulguları, sınıf öğretmenlerinin genel olarak üstün yetenek kavramı ve üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ortaya çıkarmıştır. Araştırmanın bulgularına göre sınıf öğretmenleri üstün yetenekli öğrencilerin kişisel ve zihinsel özellikleri hakkında %50 civarında bir başarı göstermiş olup; sosyo-duygusal, fiziksel ve üstün yeteneklilerin öğretmenlerinin özellikleri hakkındaki başarıları %30 dolaylarında kalmıştır.

Neumeister ve diğerlerinin (10), 4. sınıf öğretmenleri (n=27) ile onların üstün yetenek görüşleri üzerine yapmış oldukları bir araştırmaya göre bu öğretmenlerin üstün yetenekliliği sıklıkla; a) Sınıf içinde bağımsız öğrenme ve başarıya karşı öz-motivasyon, b) Yaratıcılık, c) Hızlı öğrenme ve, d) Akranlarından daha üst seviyede anlama kapasitesi, olarak tanımlamış oldukları ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmanın bulguları, tecrübe sahibi öğretmenlerin üstün yetenek hakkındaki görüşlerinin halen çok sınırlı olduğunu ve araştırmaya katılan öğretmenlerin üstün yeteneğin çevre, kültür vb. gibi etmenlerden etkilenebileceğinin farkında olmadıklarını göstermiştir. Moon ve Brighton'ın (11) gerçekleştirmiş oldukları güncel bir araştırmanın bulguları da ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin (n=434) büyük çoğunluğunun üstün yetenekli öğrenciler hakkında geleneksel görüşlere ve tanımlara sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı üzerine var olan görüşlerini belirlemektir.

2. Yöntem

İlişkilerin, hareketlerin, durumların ya da materyallerin niteliklerini inceleyen araştırma çalışmaları sıklıkla nitel araştırmalar olarak adlandırılmaktadır (12). Bu bağlamda, öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamış olan bu araştırma, nitel veriler kullanılarak yapılmış olan betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örnekleme, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme (12) yapılarak belirlenmiştir. Araştırmaya toplam 155 öğretmen katılmıştır.

2.1. Katılımcıların Özellikleri

Katılımcıların % 58,4'ünü (n=90) bayan öğretmenler, % 41,6'sını (n=64) ise bay öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcılardan biri cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların % 56,8'i (n=88) sınıf öğretmenleri, % 43,2'si (n=77) ise farklı branşlardan öğretmenlerdir. Katılımcıların % 8,4'ü 25 ve daha aşağı yaşta, % 26'sı 26-30 yaş aralığında, % 40,9'u 31-40 yaş aralığında, % 20,1'i 41-50 yaş aralığında ve % 4,5'i 51 ve üzeri yaşta. Katılımcıların % 9,9'u (n=15) 0-2 yıl arası deneyime, % 11,2'si (n=17) 3-5 yıl arası deneyime, % 27'si (n=41) 6-9 yıl arası deneyime, % 30,3'ü (n=46) 10-15 yıl arası deneyime ve % 20,4'ü (n=31) 16 ve daha fazla yıl deneyime sahiptir. Katılımcılardan üçü öğretmenlik deneyimleri hakkında bilgi vermemiştir.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmaya katılmış olan katılımcılara iki açık uçlu soru sorulmuştur. Sorular, açık uçlu anket görüşmesi yapılarak katılımcılara yöneltilmiştir. Bu sorular şunlardır:

- a) Sizce üstün yetenek nedir?
- b) Üstün yetenekli öğrenciler ne gibi özellikler gösterirler?

Bu sorulardan ikincisi birinci soruyu destekler niteliktedir. Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri hakkındaki görüşlerinden de faydalanılarak, üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşlerinin daha belirgin bir biçimde ortaya konulması amaçlanmıştır.

İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek görüşlerini belirlemek üzere toplanmış olan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar belirli kategorilere ayrılarak aynı kategori altında yer alabilecek olan ifadeler bir araya toplanmıştır. Her bir kategori altındaki ifade için frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin görüşleri, araştırmanın teorik altyapısını oluşturan üstün yetenek kuramlarıyla da

karşılaştırılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

2.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma ilköğretim okullarında görev yapmakta olup bu araştırmaya katılmış olan öğretmenler ile bu öğretmenlerin kendilerine yöneltilen iki açık uçlu soruya vermiş oldukları yanıtlarla sınırlıdır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Katılımcılara yöneltilen ilk soru, kendilerinin üstün yetenek hakkındaki görüşlerini belirtmeleri, başka bir ifadeyle kendi üstün yetenek tanımlarını yapmalarıydı. Katılımcıların bu soruya vermiş oldukları yanıtlar belirli kategoriler altına alınıp daha geniş maddeler altında sayılmıştır. Örneğin yaşlılarından daha başarılı olmak, üst bilgi sahibi, alana özgün üstün performans gibi görüşler başarılı olmak kategorisi altında toplanmıştır. Tablo 1’de öğretmenlerin üstün yetenek görüşlerinin ayrılmış olduğu kategoriler gösterilmektedir.

Tablo 1. İlköğretim Öğretmenlerinin Üstün Yetenek Görüşlerinin Kategorilendirilmesi

Kategoriler ve Kategori Altındaki Görüşler	Frekans
Yetenek/kabiliyet/beceri sahibi olmak	
<i>Normalin üzerinde farklı yetenek</i>	31
<i>Konuları çabuk kavrama yeteneği</i>	3
<i>Yaşlılarına göre birden fazla beceriye sahip olma-kullanma</i>	3
<i>Seviyesinin üstünde becerilere sahip olma</i>	3
<i>Herhangi, bir beceriyi en üst seviyede yapabilme</i>	2
<i>Sahip olduğu yetenekleri kolaylıkla ortaya çıkarıp geliştirme</i>	1
<i>Yeteneklerinin farkında olup kendini gerçekleştirebilme</i>	1
<i>Normal insanların yaptıklarını çok çabuk ve küçük yaşlarda yapabilme yeteneği</i>	1
<i>Özel kabiliyet</i>	1
<i>Gerçekleştireceği beceriye maksimum düzeyde ulaşma</i>	1
<i>Allah vergisi anlama, algılama gücü ve yapabilme becerisi</i>	1
Farklı özelliklere sahip olmak	
<i>Akranlarına göre beklenenin ve alışıl gelmişin üzerinde/farklı davranış gösterme</i>	27
<i>Farklı bakış açısı ve çözüm önerisi ortaya koymak</i>	5

Kategoriler ve Kategori Altındaki Görüşler	Frekans
<i>Gelişim alanlarında akranlarına göre farklılık gösteren birey</i>	2
<i>Hayata bakış açılarının farklı olması</i>	1
<i>Bireyin diğer bireylerden psikomotor davranışlarında belirgin farklılıkların görülmesi</i>	1
<i>Analiz ve sentez gücünün normalden farklı çalışması</i>	1
Başarılı olmak	
<i>Yaşutlarından daha başarılı</i>	7
<i>Üst bilgi sahibi</i>	6
<i>Alana özgü üstün performans</i>	5
<i>Başarıya ulaşma durumu</i>	2
Yüksek IQ/ zekâya sahip olmak	
<i>Yüksek IQ</i>	10
<i>Ortalama üzeri zekâ</i>	6
<i>Bireyin beynini normal insanlara göre daha iyi kullanabilmesi</i>	1
<i>Birkaç zekâ alanına sahip olma</i>	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların görüşleri dört ana kategoride toplanmıştır. Her bir kategori altında yer alan görüşlerin frekansları toplanarak o kategorinin toplam frekansı elde edilmiştir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2’de ilköğretim öğretmenlerinin üstün yetenek tanımları, Tablo 3 ve Tablo 4’te de ilköğretim öğretmenlerinin üstün yetenekleri öğrencilerin olumlu ve olumsuz özellikleri hakkındaki görüşleri verilmiştir. Frekansı 15’ten (tüm katılımcıların yaklaşık %10’u) az olan maddeler tablolarda gösterilmemiştir.

Tablo 2. İlköğretim Öğretmenlerinin Üstün Yetenek Tanımları (n=155)

Görüşler	Frekans	Yüzde(%)
Yetenek/kabiliyet/beceri sahibi olmak	48	30,9
Farklı özelliklere sahip olmak	37	23,8
Başarılı olmak	20	12,9
Yüksek IQ/zekâya sahip olmak	18	11,6

Tablo 2’ye bakıldığında katılımcıların %30,9’unun (n=48) üstün yeteneği *yetenek/kabiliyet/beceri sahibi olmak* olarak tanımlamış oldukları görülmektedir. *Farklı özelliklere sahip olmak* tanımı ise katılımcıların %23,8’inden (n=37) gelmiştir. Katılımcıların %12,9’u (n=20) üstün yeteneği *başarılı olmak* olarak tanımlarlarken, %11,6’sı da (n=18) *yüksek IQ/zekâya sahip olmak* olarak tanımlamışlardır. Bunların yanı sıra

erken gelişim göstermek, hızlı öğrenebilmek, motivasyon sahibi olmak, entelektüel olmak, problem çözebilmek, kendi işini yapabilmek vb. gibi tanımlar da yapılmıştır fakat bu tanımların frekansları anlamlı olarak değerlendirilemeyecek kadar düşüktür. Katılımcıların, üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri hakkındaki olumlu görüşleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. İlköğretim Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri Hakkındaki Olumlu Görüşleri (n=155)

Özellikler	Frekans	Yüzde(%)
Farklı	94	60,6
Meraklı	28	18,1
Yaratıcı/üretken	21	13,5
İletişim beceriler güçlü	21	13,5
Başarılı	16	10,3

Tablo 3'e bakıldığında katılımcıların üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri ile ilgili olumlu görüşlerinden %60,6'sının (n=94) *farklı*, %18,1'inin (n=28) *meraklı*, %13,5'inin (n=21) *yaratıcı/üretken*, %13,5'inin (n=21) *iletişim becerileri güçlü* ve %10,3'ünün (n=16) *başarılı* olarak gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra problem çözme becerisine sahip, aktif, esprili, güçlü hafızaya sahip vb. gibi olumlu özellikler de belirtilmiştir fakat bu özelliklerin frekansları anlamlı olarak değerlendirilemeyecek kadar düşük çıkmıştır. Tabloda görülen değerlerde frekans ve yüzdelerin toplamının katılımcı sayısından ve yüzde yüzden fazla çıkıyor olmasının nedeni, katılımcıların üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri ile ilgili olarak birden fazla görüş belirtebilme özgürlüğüne sahip olmuş olmalarından kaynaklanmaktadır. Katılımcıların üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri hakkında belirtmiş oldukları olumsuz özellikler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. İlköğretim Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri Hakkındaki Olumsuz Görüşleri (n=155)

Özellikler	Frekans	Yüzde(%)
Asosyal	50	32,2
Davranış problemlerine sahip	34	21,9
Aşırı hareketli	20	12,9
Sıkılğan	19	12,2

Tablo 4'e bakıldığında katılımcıların üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri ile ilgili olumsuz görüşlerinden %32,2'sinin (n=50) *asosyal*, %21,9'unun (n=34) *davranış problemlerine sahip*, %12,9'unun (n=20) *aşırı hareketli* ve %12,2'sinin (n=19) *sıkılğan* olarak gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra tembel, aşırı tepkili

vb. gibi olumsuz özellikler de belirtilmiştir fakat bu özelliklerin frekansları anlamlı olarak değerlendirilemeyecek kadar düşük çıkmıştır.

4. Tartışmalar ve Sonuç

Önceki bölümlerde bu araştırmanın teorik altyapısının üstün yetenek kavramı üzerine ortaya atılmış olan kuramlardan ikisine dayanmakta olduğu ve öğretmenlerin görüşlerinin alanın önde gelen uzmanlarının bu iki kuramıyla karşılaştırmalı olarak değerlendirileceği belirtilmişti. Bu kuramlardan Renzulli'nin Üç Halka Kuramı'nı ve kuramın bileşenleri ele alındığında; öğretmen görüşlerinin ortalama üzeri kabiliyet kriteri ile %42,5 dolaylarında (Bkz. Tablo 2), yaratıcılık kriteri ile %13,5 dolaylarında (Bkz. Tablo 3) örtüşmekte olduğu görülmektedir. Göreve bağlılık kriteri ile herhangi bir örtüşme bulgusuna rastlanılmamıştır. Renzulli'nin bu üç kriterine göre öğretmenlerin görüşlerinin çok yeterli bir seviyede olmadığı söylenebilir. Sternberg ve Zhang'ın Beşgen Kuramı'ndaki kriterlerle karşılaştırma yaptığımızda üstünlük kriteri ile %55,4 dolaylarında (Bkz. Tablo 2), üretkenlik kriteri ile %13,5 dolaylarında (Bkz. Tablo 3) ve kanıt kriteri ile de %11,6 dolaylarında (Bkz. Tablo 2) örtüşmekte olduğu görülmektedir. Diğer kriterler olan nadirlik, kabul ve değer ile herhangi bir örtüşme bulgusuna rastlanılmamıştır.

Öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşlerinden elde edilen bulguların önceki araştırmalarla (6;7;8;9;10;11) benzerlik göstermekte olduğu ve öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerle ilgili olarak yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Öğretmenlerin üstün yetenek ve üstün yetenekli öğrenciler hakkındaki yetersiz ya da yanlış bilgilerinin, bu öğretmenlerin öğrencileri özel eğitim kurumlarına ya da okul dışı programlara aday göstermede ya da yönlendirmede yeteri kadar başarılı olamayacaklarının bir göstergesi olarak da kabul edilebilir. Öğretmenlerin, 130 ve üzeri zekâ bölümü puanına sahip öğrencileri belirlemede çok zayıf kaldıkları (13); üstün yetenekli olarak aday gösterdikleri öğrencilerin %90'ının başarılı–parlak ve de öğretmenin gözüne girmiş öğrencilerden oluşmakta olduğu (14) yönündeki bulgular da bu durumu destekler niteliktedir.

Ayrıca bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin tanımlarının genel zekâ ve genel yetenek çerçevelerinin dışına çıkamamış oldukları görülmektedir. Yine öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri hakkında belirtmiş oldukları özellikler de öğretmenlerin okullardaki başarılı öğrencileri üstün yetenekli olarak görmekte olduklarına işaret etmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri ile başarılı ve parlak öğrencilerin özellikleri arasında farklılıklar bulunmaktadır (15;16).

Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri ile ilgili belirtmiş oldukları görüşlere bakıldığında, %60 dolaylarında *farklı* oldukları görüşünün vurgulanmış olması öğretmenlerin bu öğrencileri normal öğrencilerden farklı olarak nitelendirebilmekte olduklarını göstermektedir. Ancak burada asıl vurgulanması gereken bu farklılığın ne yönde ve nasıl bir farklılık olduğudur. Özel eğitim kapsamındaki de-

zavantajlı öğrenciler de normal öğrencilerden farklı olarak nitelendirilebilecek olan öğrencilerdir.

Üstün yetenekli öğrencilerin belirgin özelliklerinden biri olarak kabul edilen *meraklı* olma özelliği ise öğretmenlerin ancak %18'i tarafından vurgulanmıştır. Bu durum da aşırı meraklı ya da aşırı ilgi sahibi olmak gibi üstün yetenekli öğrencilerde sıklıkla görülen bir özelliğin (3), öğretmenlerin çok azı tarafından fark edilmiş ve benimsenmiş olduğu işaret etmektedir.

Üstün yetenekli olmak ile kuramsal temelde bağdaştırılmış olan yaratıcılık ve üretkenlik özellikleri ise öğretmenlerin %13,5'i tarafından kabul edilmiş bir özelliktir. Kuramsal temelde de olsa hem Renzulli'ye hem de Sternberg ve Zhang'a göre yaratıcı ve üretken olmayan öğrencilerin üstün yetenekli olmaları mümkün değildir. Bu özelliğin de yine öğretmenlerin çok azı tarafından belirtilmiş olması öğretmenlerin üstün yetenekli çocukların özellikleri hakkındaki bilgi yeterlikleri açısından bir eksikliğin varlığına işaret etmektedir.

Bu olumlu özelliklerin yanı sıra öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri hakkında belirtmiş oldukları asosyal, davranış problemlerine sahip, aşırı hareketli ve sıkılgan gibi özellikler de göze çarpmaktadır. Alan yazında bu olumsuz durumlar üzerine yapılmış olan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar da genel olarak üstün yetenekli öğrencilerde ortaya çıkan olumsuz durumların (davranış problemleri, asosyallık ve sıkılganlık vb. gibi) bu öğrencilerin bir özelliği olarak değil de, desteğe ihtiyaç duydukları birer gereksinim olarak değerlendirilmesinin gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. Örneğin; Moon ve Yoo (17) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları hem ergenlik öncesi hem de ergen üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık desteğine en fazla ihtiyaç duydukları üç gereksinimden birisinin "can sıkıntısı" olduğunu bulmuşlardır. Aşırı hareketlilik yani diğer bir ifadeyle hiperaktivite olgusunun da üstün yetenekli olmak ile doğrudan ilişkili olduğu yönünde herhangi bir bulgu bulunmamaktadır (18). Bu durum hem halk arasında hem de öğretmenler arasında bilimsel bir temele dayandırılmadan yayıla gelmiş olan yanlış bir bilgi olarak nitelendirilebilir.

Sonuç olarak ilköğretim öğretmenlerinin üstün yetenek görüşlerinin, alanın önde gelen kuramcılarının üstün yetenek kuramlarıyla yeterli kabul edilebilecek bir seviyede örtüşme gösterememiş olduğu görülmektedir. İlköğretim öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri hakkında belirtmiş oldukları görüşler de başarılı öğrencilerin sahip oldukları özelliklerden öteye pek gidememiştir. Daha basit bir ifadeyle öğretmenler üstün yetenekli öğrenci ile parlak ve başarılı öğrenci arasındaki ayrımı yapabilme konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip değildiler. İlköğretim öğretmenleri, üstün yetenek ve üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri konularında akademik desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.

5. Öneriler

Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrenciler ve onların eğitimleri ile ilgili sadece bir kurs almaları halinde bile, onların üstün yetenekli öğrencilere karşı olan tutumları olumlu olarak etkilenmektedir (19). Bu bağlamda üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine verilen önem kadar ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenekliler alanında alabilecekleri eğitimlere de önem verilmelidir. Bu eğitimler de Milli Eğitim Bakanlığı ya da Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde birer hizmet içi eğitim programı olarak tasarlanabilir ve uygulanabilir.

Eğitim fakültelerindeki öğretmenlik programlarında öğrenim görmekte olan öğretmen aday öğrenciler için özel eğitim dersinin yanı sıra üstün yetenek ve üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili alana özgü derslerin açılması, öğretmenlerin üstün yetenek alanındaki yeterliklerini artırabilecektir. Böylelikle de bu eğitimleri almış öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencileri fark etmeleri ve bu öğrencileri onların yeteneklerine yönelik programlara yönlendirmeleri ya da kaynaştırma eğitimi kapsamında onların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini desteklemeleri gibi birtakım temel sorunların aşılabilmesi sağlanabilecektir.

Üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili öğretmenlere yönelik sertifika programlarının üniversiteler tarafından düzenlenmesi de öğretmenlerin üstün yetenek alanındaki yeterliklerini arttırmada faydalı olabilecektir. Ayrıca üstün yetenek alanıyla ilgilenen uzmanların üstün yetenekliler eğitimine giriş niteliğinde olabilecek yayımlamaları da dolaylı olarak öğretmenlerin farkındalıklarını ve bilgilerini artırabilecektir.

Öğretmenlerin üstün yetenek görüşleri üzerine ileride yapılacak olan araştırmalara ve araştırmacılara da “branşlar bazında öğretmenlerin üstün yetenek görüşlerini belirleme, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilere karşı olan tutumlarını belirleme, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrenciler hakkındaki bilgilerini ve hazırbulunuşluk düzeylerini belirleme, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencileri doğru aday gösterme durumlarını belirleme” gibi konularda çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bu çalışmalar aracılığıyla; üstün yetenekli öğrencilerin okul çağına geldiklerinde erken ya da zamanında fark edilebilme, tanılanabilme ve yeteneklerine uygun destekleri alabilme sorunlarının en aza indirgenmesi sağlanabilecektir.

6. Kaynaklar

1. Renzulli, J. S. (1999). What is thing called giftedness and how do we develop it? A twenty-five year perspective. *Journal for the Education of the Gifted*, 23 (1), 3-54.
2. Renzulli, J. S. & Reis, S. M. (1985). *The schoolwide enrichment model: A comprehensive plan for educational excellence*. Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
3. Davis, D. A., & Rimm, S. B. (1998). *Education of the gifted and talented* (4th ed.). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
4. Renzulli, J. S. (1986) The three ring conception of giftedness: A developmental model of creative productivity. Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (Ed.). *Conceptions of Giftedness* içinde (s.53-92). New York, Cambridge University Press.

5. Sternberg, R. J. & Zhang, L. (1995). What do we mean by giftedness? A pentagonal implicit theory. *Gifted Child Quarterly*, 39(2), 88-94.
6. Schack, G. D., & Starko, A. J. (1990). Identification of gifted students: An analysis of criteria preferred by preservice teachers, classroom teachers, and teachers of the gifted. *Journal for the Education of the Gifted*, 13, 346-363.
7. Rohrer, J. C. (1995). Primary teacher conceptions of giftedness: Image, evidence and nonevidence. *Journal for the Education of the Gifted*, 18(3), 269-283.
8. Clark, B. (1997). Social ideologies and gifted education in today's schools. *Peabody Journal of Education*, 72(3), 81-100.
9. Gökdere, M. & Ayvacı, H.Ş. (2004). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar ve özellikleri ile ilgili bilgi seviyelerinin belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, s.17-26.
10. Neumeister, K. L. S., Adams, C. M., Pierce, R. L., Cassady, J. C. & Dixon, F. A. (2007). Fourth-Grade teachers' perceptions of giftedness: Implications for identifying and serving diverse gifted students. *Ball State University Journal for the Education of the Gifted*. Vol. 30, No. 4, pp. 479 - 499.
11. Moon, T. R. & Brighton, C. M. (2008). Primary teachers' conceptions of giftedness. *Journal for the Education of the Gifted*. Vol. 31, No. 4, pp. 447-480.
12. Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education: 6th Ed.* New York, The McGraw-Hill.
13. Pagnato, C. W. & Birch, J. W. (1959). Locating gifted children in junior high schools – a comparison of methods. *Exceptional Children*, 25, 300-304.
14. Betts, G. T. & Neihart, M. (1988). Profiles of the gifted and talented. *Gifted Child Quarterly*, 32 (2), 248–253.
15. Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün zekâli çocukların eğitimi. Şirin, M. R., Kulaksızoğlu, A. & Bilgili, A. E. (Ed.). *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı* içinde (s.233-241). Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
16. Ataman, A. (2004). Üstün zekâli çocukların eğitimi. Şirin, M. R., Kulaksızoğlu, A. & Bilgili, A. E. (Ed.). *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı* içinde (s.467-478). Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
17. Moon, S. M. & Yoo, J. E. (2006). Counseling needs of gifted students: An analysis of intake forms at a university-based counseling center. *Gifted Child Quarterly*, 50(1); 52-61.
18. Antshel, K. M. (2008). Attention-deficit hyperactivity disorder in the context of a high intellectual quotient/giftedness. *Developmental Disabilities Research Reviews*, 14: 293–299
19. Weiner, J. & O'Shea, H. (1963). Attitudes of university faculty, administrators, teachers, supervisors, and university students toward the gifted. *Exceptional Children*, 30 (4), 163-165.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: Most researchers of the field of gifted education assert that the lack of an early or in time identification of a gifted individual will cause the loss of that individual's gift or talent. It is obvious that the trigger of the gifted individual's identification process is the realization of the gifted individual's him/herself. And it mostly has been expected that the teachers of a potentially gifted student are one of the most responsible and in charge individuals in realizing the potential of a gifted student. In addition, to realize the potentially gifted student, it is believed that teachers need an accurate view and/or perception of giftedness and gifted children. Unfortunately, findings of previous studies regarding on teachers' perceptions and views about giftedness and gifted children indicated that most of the teachers were in a lack of awareness and knowledge on the issue of giftedness and gifted children. In this research study, it was aimed to determine the primary school in-service teachers' perceptions' of giftedness by using the qualitative data of 155 in-service teachers who were teaching in various public primary schools in Eskisehir/Turkey. Teachers who participated this research study were asked to response these two questions: a) What does giftedness mean to you? and b) What characteristics do gifted children exhibit?. It was also aimed to discuss the teachers' views about giftedness comparatively with Renzulli's and Sternberg & Zhan's conceptions of giftedness.

Results: Teachers' responses were analyzed and categorized by using qualitative data analysis techniques. Teachers' views were categorized as sub-categories and then those sub-categories were constituted the main categories. Finally, it is found that 30.9 % of teachers (n=48) defined giftedness as *having a talent/skill/ability*; 23.8 % of teachers (n=37) defined it as *having different characteristics*; 12.9 % of teachers defined it as *being successful*; and 11.6 % of teachers defined it as *having high IQ*. About the characteristics of gifted children; teachers' views were grouped as negative and positive characteristics. For the positive characteristics of gifted children, 60.6 % of teachers (n=94) viewed them as *different*; 18.1 % of teachers (n=28) viewed them as *curious*; 13.5 % of teachers (n=21) viewed them as *creative/productive* and also *strong communication skills*; 10.3 % of teachers (n=16) viewed them as *successful*. For the negative characteristics of gifted children, 32.2 % of teachers (n=50) viewed them as *asocial*; 21.9 % of teachers (n=34) viewed them as *behavior problems*; 12.9 % of teachers (n=20) viewed them as *hyperactive* and 12.2 % of teachers (n=19) viewed them as *boredom*.

Discussion: In discussing the teachers' views about giftedness comparatively with Renzulli's Three Ring Conception of Giftedness and Sternberg & Zhan's Pentagonal Implicit Theory of Giftedness, it is possible to say that correspondences of teachers' views with Renzulli's criteria of above average ability, creativity, task commitment were 42.5 %, 13.5 % and 0 % respectively; with Sternberg & Zhan's criteria of excellence, rarity, value, productivity, demonstrability were 55.4 %, 0 %, 0 %, 13.5

%, 0 % respectively. These findings can be interpreted as an indicator of an inadequacy in teachers' definitions of giftedness. Likewise, it is possible to claim that the findings of this research study resemble with the findings of previous research studies about teachers' perceptions or views about giftedness and it is also possible to say that teachers have a lack of knowledge about giftedness and characteristics of gifted children. Finally, the whole findings of this research study indicate that teachers' lack of knowledge about giftedness can be considered as a crucial factor in realization and identification of gifted students.

Conclusion: Depending on the findings of this research study, it can be concluded that primary school teachers need an academic support to dispel their lack of knowledge about the issue of giftedness. Providing a variety of in-service training programs for in-service teachers and/or lecturing student teachers in the faculty years about giftedness and gifted children, will be some useful options for academic support. These kinds of academic supports, especially the latter one, will also provide an opportunity for teachers in achieving the problem of distinguishing the bright student from the gifted one. Ultimately, the authors of this article have these following suggestions for further researches: to conduct any research on a) the teachers' views about giftedness regarding on teachers' major, b) determining the adequacy and readiness of teachers in educating the gifted student, c) analyzing the accuracy of teachers in nominating the students for gifted programs. If more researches focusing on the problems of realization and identification of gifted children be conducted, the potential of the gifted can be gained for the use of mankind. Therefore, gifts or talents of a gifted individual can be prevented from a loss which is likely to be stemmed from any failure in realization of teacher.